

LAPSEN OIKEUKSIEN SOPIMUS (1989)

Lyhennelmä

YK:n lasten oikeuksien yleissopimus on lasten ihmisoikeuksien perusasiakirja. Alla sopimuksen kohdat on listattu lyhennettyinä versioina.

1. Yleissopimuksessa lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä.
2. Yleissopimuksen sopimusvaltiot takaavat sopimukseen kirjatut oikeudet kaikille lapsilleen. Lasta ei saa syrjiä millään perusteella eikä rankaista hänen perheenjäsentensä toimien tai mielipiteiden vuoksi.
3. Lapsen etu täytyy aina ottaa ensisijassa huomioon kaikissa sosiaalihuollon, tuomioistuinten, viranomaisten tai lainsäädäntöelinten lasta koskevissa toimissa.
4. Sopimusvaltiot ovat sitoutuneet kunnioittamaan ja edistämään sopimuksessa lueteltuja oikeuksia.
5. Vanhemmilla tai muilla lapsesta oikeudellisesti vastuussa olevilla henkilöillä on vastuu, oikeus ja velvollisuus ohjata lasta käyttämään sopimuksessa kirjattuja oikeuksia.
6. Jokaisella lapsella on synnynnäinen oikeus elämään. Lapselle on taattava henkiinjäämisen ja kehittymisen edellytykset.
7. Lapsi tulee rekisteröidä heti syntymänsä jälkeen. Hänellä on oikeus nimeen ja kansalaisuuteen ja, mikäli mahdollista, oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan.
8. Lapsella on oikeus säilyttää henkilöllisyytensä, kansalaisuutensa, nimensä ja sukulaisuussuhteensa niin kuin laissa niistä määrätään. Jos lapselta on riistetty hänen henkilöllisyytensä, häntä on suojeltava ja autettava henkilöllisyyden palauttamisessa.
9. Lasta ei saa erottaa vanhemmistaan heidän tahtonsa vastaisesti paitsi silloin, kun se on lapsen edun mukaista. Näin voi tapahtua esimerkiksi silloin, jos vanhemmat pahoinpitelevät tai laiminlyövät lasta. Vanhemmistaan erossa asuvalla lapsella on oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä molempiin vanhempiinsa, paitsi jos se on lapsen edun vastaista.
10. Lapsella, jonka vanhemmat asuvat eri valtioissa, on oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä molempiin vanhempiinsa, poikkeustilanteita lukuun ottamatta. Lapsen ja hänen vanhempiensa oikeutta lähteä mistä tahansa maasta, myös omasta maastaan, on kunnioitettava.
11. Lasten laittomat maastakuljetukset ja ulkomailta palauttamatta jättämiset on ehkäistävä maiden välisillä sopimuksilla.
12. Lapsella, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, on oikeus ilmaista näkemyksensä häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.
13. Lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä.
14. Lapsella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen.
15. Lapsella on oikeus yhdistymisvapauteen ja rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen.
16. Lapsen yksityisyyteen, perheeseen, kotiin tai kirjeenvaihtoon ei saa puuttua mielivaltaisesti tai laittomasti eikä hänen kunniaansa tai mainettaan saa laittomasti halventaa.
17. Lapsella on oikeus saada tietoa joukkotiedotusvälineistä, erityisesti sellaisista, joiden toiminta tähtää hänen hyvinvointinsa edistämiseen.
18. Vanhemmilla, laillisilla huoltajilla ja holhoojilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä. Lapsen edun on määrättävä heidän toimintaansa. Yhteiskunnan on tuettava vanhempia lasten kasvattamisessa.

19. Lasta on suojeltava kaikelta ruumiilliselta tai henkiseltä väkivallalta, vahingoittamiselta ja pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä, välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta tai hyväksikäytöltä mukaanlukien seksuaalinen hyväksikäyttö.
20. Lapsella, joka on tilapäisesti tai pysyvästi vailla perheen turvaa tai jonka edun mukaista ei ole olla perhepiirissä, on oikeus valtion erityiseen suojeluun ja tukeen.
21. Lapseksiottamisen voivat vahvistaa vain toimivaltaiset viranomaiset, jotka lainsäädännön ja menettelytapojensa mukaisesti sekä luotettavien tietojen perusteella toteavat, että lapseksiottaminen voidaan sallia ottaen huomioon lapsen asema ja hänen suhteensa vanhempiinsa, sukulaisiinsa ja laillisiin huoltajiinsa ja että tarvittaessa asianosaiset ovat antaneet suostumuksensa lapseksiottamiseen saatuaan ottolapsineuvontaa.
22. Lasta, joka anoo pakolaisen asemaa tai jota pidetään pakolaisena, on suojeltava ja autettava.
23. Henkisesti tai ruumiillisesti vammaisen lapsen on saatava nauttia täysipainoisesta ja hyvästä elämästä oloissa, jotka takaavat ihmisarvon, edistävät itseluottamusta ja helpottavat osallistumista yhteisön toimintaan.
24. Lapsella on oikeus nauttia parhaasta mahdollisesta terveydentilasta, sairaanhoidosta ja kuntoutuksesta.
25. Sijoitetun lapsen olot on ajoittain tarkistettava.
26. Lapsella on oikeus sosiaaliturvaan.
27. Lapsella on oikeus hänen ruumiillisen, henkisen, hengellisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksensä kannalta riittävään elintasoon.
28. Lapsella on oikeus saada opetusta.
29. Koulutuksen on kehitettävä lapsen persoonallisuutta, lahjoja sekä hänen henkisiä ja ruumiillisia valmiuksiaan.
30. Johonkin etniseen, uskonnolliseen tai kielelliseen vähemmistöryhmään tai alkupe räiskansaan kuuluvalla lapsella on oikeus nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa tai harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään.
31. Lapsella on oikeus lepoon ja vapaa-aikaan, leikkiin ja virkistytymiseen sekä oikeus osallistua kulttuurielämään ja taiteisiin.
32. Lapsella on oikeus tulla suojelluksi taloudelliselta hyväksikäytöltä sekä työnteolta, joka vaarantaa tai haittaa hänen koulutustaan tai on vahingollista hänen terveydelleen, ruumiilliselle, henkiselle, moraaliselle tai sosiaaliselle kehitykselleen.
33. Lapsia on suojeltava huumaavien ja mielen toimintaan vaikuttavien aineiden käytöltä sekä estettävä lasten käyttämistä näiden aineiden laittomassa tuotannossa ja kaupassa.
34. Lasta on suojeltava seksuaaliselta riistolta ja hyväksikäytöltä.
35. Lasten ryöstö, myynti ja kauppaaminen on estettävä.
36. Lasta on suojeltava kaikelta hänen hyvinvointiaan uhkaavalta hyväksikäytöltä.
37. Lasta ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rankaista julmalla, epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla. Kuolemanrangaistusta tai elinkautista tuomiota ilman vapauttamismahdollisuutta ei saa langettaa alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta.
38. Asevoimiin ei saa värvätä alle 15-vuotiaita. Alle 15-vuotiaat lapset eivät saa osallistua vihollisuuksiin. Lapsia, joihin aseellinen selkkaus vaikuttaa, on suojeltava ja hoidettava.
39. Jos lasta on laiminlyöty, hyväksikäytetty, pahoinpidelty, kidutettu tai muuten kohdeltu julmasti, epäinhimillisesti tai halventavasti, tai jos hän on joutunut aseellisen selkkauksen uhriksi, hänen ruumiillista ja henkistä toipumistaan ja yhteiskunnallista sopeutumistaan on edistettävä.
40. Lapsen, joka on syyllistynyt tai jota syytetään rikoksesta, on oikeus tulla kohdelluksi tavalla, joka edistää lapsen ihmisarvoa ja arvokkuutta, vahvistaa lapsen kunnioitusta muiden ihmisoikeuksiin ja perusvapauksiin sekä ottaa huomioon hänen ikänsä edistetäessä hänen sopeutumistaan yhteiskuntaan.
41. Mikäli sopimusvaltioiden lainsäädännössä on parempia määräyksiä kuin Lasten oikeuksien sopimuksessa, niitä täytyy ensisijaisesti noudattaa.